

ISONKYRÖN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

OPPIA IKÄ KAIKKI

ISO KYRÖ
ELÄMÄÄ SUUREMPI

Sisällysluettelo

1. VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET	4
1.1. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	4
1.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	5
1.3. Tiedonsiirron käytännöt	7
2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄT JA YLEISET TAVOITTEET	8
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	8
2.2. Varhaiskasvatuksen tavoitteet	9
2.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	11
Päiväkodit	13
Perhepäivähoito	13
Avoin varhaiskasvatus	14
Vuorohoito	14
2.4. Arvoperusta	14
Lapsuuden ainutlaatuisuus	15
Ihmisenä kasvamisen	16
2.5. Oppimiskäsitys	17
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	18
2.7. Laaja-alainen osaaminen	19
Ajattelu ja oppiminen	20
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	21
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	21
Monilukutaito	22
Osallistuminen ja vaikuttaminen	23
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	24

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	25
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	26
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	26
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	27
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	27
3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	28
3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	30
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	33
Yhteistyö eri tahojen kanssa	33
4. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	34
4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys	34
4.2. Pedagoginen dokumentointi	36
4.3. Monipuoliset työtavat	36
4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	37
4.5. Oppimisen alueet	38
4.5.1. Kielten rikas maailma	39
4.5.2. Ilmaisun monet muodot	41
4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme	44
4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	45
4.5.5 Kasvan, liikun ja kehityn	48
5. LAPSEN TUKI	50
5.1. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	51
5.1.1. Yleinen tuki	52
5.1.2. Tehostettu tuki	54
5.1.3. Erityinen tuki	54
5.2. Yhteistyö tuen aikana	56

6. VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS	58
7. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	59
7.1. Unicef – Lapsi ystävällinen kunta	61

1. VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET

Varhaiskasvatussuunnitelman, eli vasun, perusteet on varhaiskasvatustlain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen, oikeudellisesti velvoittava määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustlaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Isonkyrön esiopetus järjestetään koulujen yhteydessä. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

1.1. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Tämä Isonkyrön kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä huoltajien, lasten sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan sekä monialaisten yhteistyötahojen kanssa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita noudattaen ja se kattaa alueellisesti kaiken varhaiskasvatuksen kunnan alueella.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään, arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman ydinajatuksena on tuoda esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön sitoutuneisuus tehdä yhteistyötä lapsen etua kunnioittavasti yhdessä huoltajien sekä monialaisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena on kiinnittää huomiota jatkuvaan laadun arviointiin, tarkkailuun ja kehittämiseen. Laadukkaassa

varhaiskasvatuksessa kasvattajien tehtävänä on yksilöllisesti ohjata, tukea ja edistää lapsen kasvua ja oppimista.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen toteuttaminen Isossakyrössä

1.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu). Lapsen vasu on luottamuksellinen asiakirja ja lapsen vaihtaessa varhaiskasvatusta sen siirtäminen vaatii huoltajien luvan. Vasun lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet, myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen vasusuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On

tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon. Lisäksi jos lapsella on jokin sairaus, joka vaatii lääkettä, liitetään lääkehoitosuunnitelma lapsen vasuun.

Lapsen vasua laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa vasua sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen vasuun kirjattavat tavoitteet asetetaan kasvattajien suunnittelemaalle pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

Lapsen vasu on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline, siitä nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Vasuun kirjattujen asioiden tulee siirtyä käytäntöön muokkaamaan toimintatapoja ja tavoitteita sekä kehittyä lapsen osaamisen, kasvun ja ympäristön muuttumisen mukana.

Vasu laaditaan sähköiseen palvelimeen DaisyFamilyyn lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa. Vasuprosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat kasvattajat yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsen vasusuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO) osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin, tukitoimenpiteiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen, tarpeen mukaan. Lapsen vasusuunnitelma on dokumentti, johon lapsen varhaiskasvatuksen tulee perustua. Sen toteutumista ja pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen arvioidaan säännöllisesti. Lasten vasut kootaan ryhmäkohtaisiksi ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmiksi, johon nostetaan lasten vahvuudet, mielenkiinnonkohteet ja tuen tarpeet sekä

toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Asiakirjaan kirjataan varhaiskasvatusryhmän toimintakulttuuri, sen suunnittelu, toteutus ja arviointi.

1.3. Tiedonsiirron käytännöt

Varhaiskasvatuksessa lasten vasut laaditaan sähköiseen palvelimeen DaisyFamilyyn, joten nämä tiedot siirtyvät kunnan varhaiskasvatusta toteuttavien yksiköiden välillä lapsen sijoituksen mukaisesti.

Koulujen esiopetukseen siirryttäessä tiedonsiirto tapahtuu erillisellä tiedonsiirtolomakkeella (esiopetuksen tiedonsiirtolomake), jonka lapsen huoltajat täyttävät yhteistyössä varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa.

Lisäksi keväällä pidetään erillinen tiedonsiirtopalaveri, johon osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat, tarpeen mukaan avustajana olevat lastenhoitajat tai perhepäiväkotien lastenhoitajat ja VEO.

Lapsen vaihtaessa varhaiskasvatuspaikkaa yksityiseen päiväkotiin tai toiseen kuntaan, lapsen vasu tulostetaan ja toimitetaan paperisena uuteen varhaiskasvatusyksikköön.

2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄT JA YLEISET TAVOITTEET

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, joilla on monia tehtäviä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössään sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelunkäyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustlain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Kunta voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Isossakyrössä toimii yksityinen päiväkotitoimi, jonka ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaa varhaiskasvatusjohtaja.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatustlain ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava

huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia, sosiaalihuoltolakia, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia ja terveydenhuoltolakia sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

2.2. Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inkluusiivisten periaatteiden mukaisesti;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;

5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksesta annettuja säädöksiä. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

2.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta.

Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat.

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen polku Isonkyrössä

Päiväkodit

Isossakyrössä toimii kaksi päiväkotia, kunnallinen Pikkutervakon päiväkotia ja yksityinen päiväkotia Pilke Loikka. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Päiväkodeissa toiminta toteutetaan pienryhmissä. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoituskeinoja ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien koulutus ja osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Yksityistä varhaiskasvatusta tuottavan yrityksen sisältö voi olla omaileimaista, mutta se ei voi olla ristiriidassa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön, varhaiskasvatuksen perusteiden tai Isonkyrön paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman kanssa.

Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa pedagogista varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään Isossakyrössä kahdessa eri muodossa, perhepäivähoitajan kotona ja perhepäiväkodissa. Omassa kodissaan toimivat perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Lapsiryhmiä muodostettaessa kiinnitetään erityistä huomiota lasten ikäjakamaan.

Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä otetaan huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset. Toiminta on kodinomaista, monipuolista ja pienryhmätoiminta on keskeisessä osassa päivää. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee sekä perhepäivähoitajien että perhepäiväkotien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Aluevastaava, varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa pedagogisesta toiminnasta yhteistyössä henkilöstön kanssa. Isossakyrössä toimii tällä hetkellä neljä perhepäiväkotia: Touhutalo Tuurala, Seikkailutalo Tolki, Orismalan Pikku ratamestarit ja Villimetsä Välimäki, jossa toteutetaan myös vuorohoitoa.

Avoim varhaiskasvatus

Avoimta varhaiskasvatusta järjestetään kerhojen muodossa tarpeen mukaan eri varhaiskasvatusyksiköissä. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta tarjoaa mm. ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Huoltajalla on mahdollisuus valita lapselle halutessaan useampia kerhopäiviä viikossa. Kerhoa voi käydä 2-5vuotias lapsi, joka ei ole muun varhaiskasvatuksen piirissä. Kerhotoimintaan haetaan yhteishaussa keväällä, jonka perusteella rakennetaan syksyn toimintakaudella alkavat lapsiryhmät. Kerhopaikkaa voi hakea tarpeen mukaan myös toimintakauden aikana, läpi vuoden. Avoin kerhotoiminta on osa varhaiskasvatusta, jonka toiminnasta ja pedagogiikasta vastaa lastenhoitaja yhdessä aluevastaavan kanssa.

Vuorohoito

Vuorohoitoa toteutetaan Villimetsä Välimäen perhepäiväkodissa. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta, vaan lapsen hoitoaika muodostuu huoltajien yhteen sovitettujen, työvuorolistojen mukaisten työaikojen mukaan, jotka huoltajat toimittavat vuorohoitoyksikköön. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen huoltajan yövuoron sekä sen jälkeisen nukkumisajan, enintään klo 15 saakka. Lapselle pyritään takaamaan turvallinen, mahdollisimman säännöllinen päivärytmi vaihtelevista hoitoajoista huolimatta. Lasten hoitoaikojen vaihtelu otetaan huomioon toiminnan pedagogisessa suunnittelussa ja sen toteuttamisessa.

2.4. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen

oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustlain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen arvot

Lapsuuden ainutlaatuisuus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäytäntöihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Yhteistyö huoltajien kanssa koetaan tärkeäksi kulmakiveksi varhaiskasvatusta toteutettaessa.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.5. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkailemalla ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuessa, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjaukselta ja tuella. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatuskäytännön lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle

sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattikasvattajien toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se perustuu edellä määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Ja näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteisymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetusta ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Ne painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka avulla välittyvät kulttuuriset arvot, tavat ja normit. Kasvatusta avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatus ohjaa myös lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Kasvattajat tukevat lasten kehitystä niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on oppimiskäsitys ja sen tarkoituksena on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä sekä itsestään, toisista ihmisistä, että ympäröivästä maailmasta. Lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Lasten luontaista oppimisen iloa, uteliaisuutta ja tutkimisen halua hyödynnetään opetuksessa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimisesta sekä tunnepohjaista välittämistä. Sen tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi ja kokee

olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Varhaiskasvatuksen perushoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, ne toistuvat päivittäin ja muodostavat siten keskeisen osan päivän pedagogisesta toiminasta. Niiden aikana opitaan vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja ja omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen

- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Kuvio 4. Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

Ajattelu ja oppiminen

Miten minä opin? Miten toimin itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa? Miten työskentelen toiminnallisesti, kokemuksellisesti ja luovasti? Miten opin itselle tärkeistä asioista enemmän?

– Kasvattajat ovat lasten toiminnoissa mukana ja mahdollistavat lapsen mallioppimisen. Lapset oppivat kuuntelemalla, kysymällä, osallistumalla, tekemällä ja ennen kaikkea leikkimällä.

– Lapsia kannustetaan omatoimisuuteen ja samalla harjoitellaan huomioimaan toistenkin mielipiteet. Sisarusten välisiä suhteita tuetaan ja kaikille lapsille annetaan

aikaa yhdessä leikkimiseen.

- Varhaiskasvatuksen toiminta näkyy piirtelyssä, askartelussa, tanssissa ja rooli- ja mielikuvitusleikeissä, lukemisessa ja tiedon etsimisessä
- Annetaan tilaa lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille. Leikki saa näkyä ja kuulua, mahdollistetaan leikkiville lapsille ja aikuisille keskittyminen leikkiin, kehitetään leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä.
- Kannustetaan kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, ilmaisuun ja luovuuteen. Rohkaistaan lapsia hyvään vuorovaikutukseen ja vaalitaan lasten ystävyyssuhteita, puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.
- Keskustelut miten ja miksi, miltä tuntuu, mitä seurauksia asioilla on, auttavat lasta ymmärtämään erilaisten esimerkkien kautta etsimään vastauksia tekemiin asioihin ja näkökulmiin.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Miten opin tuntemaan oman kulttuurisen taustani sekä arvostamaan kulttuuriperintöäni? Miten opin ymmärtämään, arvostamaan ja hyväksymään erilaisia tapoja elää meillä ja muualla? Miten opin sosiaalisia taitoja ja hyviä tapoja? Miten minä rohkaistun ilmaisemaan itseäni monipuolisesti, rakentavasti ja tarkoituksenmukaisesti?

- Varhaiskasvatussyksikön ilmapiiristä luodaan sellainen, että lapset uskaltavat vapautuneesti puhua ja ilmaista itseään, kokeilla ja epäonnistuaakin. Kasvattajat kunnioittavat toistensa itseilmaisua. Kasvattajien esimerkillä ja mallioppimisella on merkittävä vaikutus lasten kulttuuriperinnön tunnistamiseen. Perinnetietoa jaetaan aikuisten kertomuksilla; mitä on samaa kuin tänä päivänä, miten mm. leikki on muuttunut.
- Kulttuuriin tutustutaan mm. juhlapyyhiä viettämällä ja vanhan ajan satuja lukemalla. Paikalliskulttuuriin tutustutaan vierailemalla historiallisissa kohteissa mm. Napuen taistelun muistomerkki, Vanhan kirkon alue tai kotiseutumuseo. Tutustutaan entisaikojen elämään esim. näyttelyiden, työpajojen tai isovanhempien vierailujen kautta.
- Tutustutaan lapsiryhmän kiinnostuksen mukaan eri kulttuureihin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Miten opin huolehtimaan itsestäni, omista tavaroistani ja yhteisestä ympäristöstä? Miten kasvan vastuulliseksi ja toiset huomioonottavaksi ihmiseksi? Miten opin ymmärtämään arkielämän taitoja? Miten opin ymmärtämään levon, ravinnon ja liikunnan tärkeyden elämässäni?

- Varhaiskasvatuksessa huomioidaan hyvät tavat kaikissa arjen toiminnoissa.

- Tunne ja turvakasvatus on lasten omien voimavarojen ja selviytymisen vahvistamista. Arjen taitojen harjoittelu edistää mm. lasten itsearvostusta, itseluottamusta ja itsetuntemusta. Lasta ohjataan kääntymään aikuisen puoleen kaikissa mieltä askarruttavissa asioissa.
- Monipuolinen liikunta ja eri liikuntalajien kokeilu sekä terveellinen ruoka ovat lapsuudessa omaksuttavia asioita.
- Siisteyskasvatus ja omien jälkien korjaamisen opettelu on olennainen osa arjen taitojen hallintaa.

Monilukutaito

Miten opin leikinomaisesti sanallista, kuvallista, äänellistä, numeerista, kinesteettistä ilmaisua ja tulkintaa sekä näiden yhdistelmiä? Miten opin ymmärtämään, mikä mediassa on totta ja mikä ei? Miten opin käyttämään tietotekniikkaa sekä toimimaan vastuullisesti sen käyttäjänä? Miten hyödynnän teknologian mahdollisuuksia itseilmaisussa yhdessä toisten kanssa?

– Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on opettaa lasta tulkitsemaan erilaisia viestejä ja tuottamaan niitä itse. Tätä menetelmää kutsutaan monilukutaidoksi. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia ja rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita.

- Mediakasvatusta tapahtuu eri tavoin, esimerkiksi; lapset tuottavat omia tarinoitaan ja viestejään, lapsia kuvataan, kuvia siirretään tietokoneelle, skannataan paperille ja rakennetaan kuvista tarinoita. Kuvien jakamisesta sosiaalisessa mediassa keskustellaan ja niitä voidaan käyttää mm. askarteluissa tai isommissa projekteissa.
- Mediakasvatusta on pysyvä mukana lasten maailmassa ja olla kiinnostunut ajankohtaisista mediailmiöistä. Varhaiskasvatuksen mediakasvatus on tavoitteellista varhaiskasvatusta, jonka päämääränä on medialukutaidon edistämisen myötä tukea lapsen elinikäistä oppimista.
- Varhaiskasvatuksessa lorutellaan, lauletaan, pelataan pelejä, muovaillaan ja askarrellaan. Oppimista edistävät erilaiset tilaisuudet ja näytelmät, kirjojen lukeminen, saduttaminen, erilaiset kuvat sekä tukiviittomat.
- Harjoitellaan mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on totta ja mikä tarua.

Digitaalinen osaaminen

Miten käytän digitaalisia välineitä turvallisesti ja vastuullisesti? Miten hyödynnän leikeissä, dokumentoinnissa, vuorovaikutuksessa, oppimisessa digitaalisia välineitä?

Miten tuotan sisältöjä itse? Miten tuen yhteistyössä kotien kanssa lasten digitaalista ymmärrystä?

- Isonkyrön paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa kasvattajia käyttämään digilaitteita osana kasvatusta ja opetusta. Kasvattajat auttavat lasta ymmärtämään tiedon tuottamisen ja etsimisen taitoja sekä kriittistä suhtautumista median maailmaa. Lasten digilaitteiden, kuten tabletin, tietokoneen, älypuhelimien käyttö, tapahtuu kasvattajien kanssa yhdessä suunnitellusti.
- Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa.
- Annetaan lapsille mahdollisuuksia harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa.
- Kasvattajat ohjaavat lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Miten opin tarkastelemaan asioita eri näkökulmista ja miettimään omia valintojani?

Miten opin pyytämään ja antamaan apua? Miten kasvan osallistuvaksi, sovitteluksi ja kannustavaksi toimijaksi? Miten osallistun toiminnan, sääntöjen ja sopimusten suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin?

- Ristiriitatilanteissa kaikkien näkökulmien huomioiminen, erilaisten ratkaisumallien etsiminen ja vertailu, kasvattajat mahdollistavat kaikkien lasten yhdenvertaisen kohtelun ja huomioivat lasten avun tarpeen, mutta myös kannustavat lasta auttamaan toista.
- Kasvattajat toimivat esimerkkinä lasten osallistumisessa ja vaikuttamisessa.
- Säännöt ja sopimukset laaditaan toimintakausittain ryhmäkohtaisesti yhdessä lasten kanssa. Niitä arvioidaan ja muokataan tarpeen mukaan toimintakauden aikana.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja oppimisen alueet ohjaavat varhaiskasvatushenkilöstöä monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista ja tukee lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista.

3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muodostuu yhteisestä tavasta toimia. Siihen vaikuttavat mm. yhteisön jäsenten arvot ja periaatteet, tavoitteet ja niiden tulkinta, työtavat, oppimisympäristö, yhteistyö, vuorovaikutus ja ilmapiiri, henkilöstön osaaminen ja ammatillisuus, johtamisrakenteet sekä toiminnan organisointi, suunnittelu, toteutus ja arviointi.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa:

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen

toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa.

Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogista johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

- toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan
- tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille
- lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja
- toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan
- arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä
- yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen
- yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä
- henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen.
- yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta
- oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle
- henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä
- lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus, kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa - kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua.
- leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin
- henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita
- puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- inklusiivinen toimintakulttuuri: edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan.
- osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta: yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta,
- henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti.
- myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana
- oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus
- Isossakyrössä hyödynnetään paikallista kulttuuriperintöä ja ryhmämukaisesti tutustutaan esim. lasten mielenkiinnon mukaan eri kulttuureihin
- mikäli lapsiryhmässä on muiden kulttuurien edustajia, tutustutaan heidän kulttuuripiirteisiin. Juhlapyhien vietto on muun muassa tärkeä tapa vaalia kulttuuriperinteitä.
- kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla.
- monikielisyyden näkyväksi tekeminen
- lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin
- vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja
- liikutaan monipuolisesti
- mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon
- tarjotaan monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa

- fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus (syyllisyyden käytöstä keskustellaan aina huoltajien kanssa)
- suojataan väkivallalta ja muulta häirinnältä, lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan
- kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja ehkäistään tietoisesti sekä suunnitelmallisesti yhteistyössä kodin kanssa ratkaisuja etsimällä. Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa
- opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti: tunne- ja itsesäätelytaitoja vahvistamalla
- tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatusympäristö voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Fyysiseen ympäristöön kuuluvat rakennetut tilat ja lähiympäristö sekä erilaiset materiaalit ja välineet. Psyykinen toiminta- ja oppimisympäristö muodostuu yleisestä ilmapiiristä, johon jokainen työntekijä vaikuttaa. Iso Sosiaalisessa ympäristössä korostuu jatkuva vuorovaikutus ja yhteistyökyky. Lapsi kokee osallisuutta, jos hän saa omakohtaisen kokemuksen siitä, että hänellä on lupa vaikuttaa arkeen varhaiskasvatuksessa. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat tukevat lasten itsetuntoa ja sitouttavat lapsia yhteiseen tekemiseen.

Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöjen luomisessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä ja kannustava, inklusiivinen, terveellinen, monipuolinen, esteetön ja turvallinen ympäristö. Suunnittelussa otetaan huomioon ergonomia, viihtyisyys, ekologisuus ja valaistukseen liittyvät asiat. Oppimisympäristö suunnitellaan ja järjestetään yhdessä lasten kanssa ja sen toimivuutta arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Tässä toteutuvat lapsen osallisuus, tilojen muunneltavuus, eri leikkien vaihtoehtoisuus. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen.

Osallisuudella turvataan lasten mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä heille tärkeissä yhteisöissä, sillä on suuri merkitys lapsen identiteetin kehittymiselle. Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten lapsi voi olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Lasten osallisuudesta ja äänen kuulumisesta vastaa varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Laadukkaan, pedagogisen kasvatuksen kannalta

on tärkeää, että kasvatusyhteisöllä ja yksittäisellä kasvattajalla on vahva ammatillinen tietotaito, jota uskalletaan käyttää.

Teknologia on osa monipuolista ja osallistavaa oppimisympäristöä.

Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan tabletin, älypuhelimien ja bee-bot –robotin käyttöä yhdessä kasvattajien avustuksella.

Lähiympäristön kohteita kuten leikkipuistoja, metsäalueita ja lähiliikuntapaikkoja hyödynnetään lasten toiveiden ja mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa avaa ovia vierailuille esim. kirjastoon, museoon, konsertteihin ja teatteriin.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Paikallisen suunnittelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on luoda yhteistyörakenteet varhaiskasvatuksen monialaiselle yhteistyölle. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu yhteistyö varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja tukipalveluiden toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä kunnassa hoitavien viranomaisten välillä. Lapsia ja perheitä koskevien palvelujen äärelle on muodostettu toimiva kokonaisuus.

Verkostoyhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen linjausten mukaisesti, perheitä palvelevan verkoston kanssa, tarvittaessa myös seudullisesti. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri-, ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat ja järjestöt. Perhekeskusmallimme perustuu verkostomaiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on yhdistää lasten ja perheiden palvelut yhdeksi matalan kynnyksen palvelukokonaisuudeksi.

Varhaiskasvatus ja lastenneuvola tukevat lapsen kasvua ja kehitystä sekä tarvittaessa ohjaavat huoltajia hakeutumaan tarvittavien palveluiden piiriin. Tätä työtä tukee lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien yhteistyössä täytettävä havainnointilomake, jonka huoltajat toimittavat neuvolaan 4-vuotistarkastuksen yhteydessä.

Varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lastenneuvola, psykologi ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja perhetyöntekijä kokoontuvat kuukausittain yhteistyöpalaveriin. Kokoontuminen on tarkoitettu antamaan tukea ja konsultaatioapua lasten kanssa työskentelyyn.

Opetustoimen kanssa yhteistyön keskeisenä sisältönä on yhteistyömuotojen ja rakenteiden luominen ja kehittäminen niin, että varmistetaan lapselle kasvatuksellinen ja opetuksellinen jatkumo.

- muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat kulttuuri- ja liikuntatoimi sekä yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat ja järjestöt

- yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa.

- vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä

Kuvio 6. Varhaiskasvatuksen yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

- ensisijainen lasten kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsen tuntemus on lapsen huoltajilla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea huoltajia vanhemmuudessa.
- tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen
- luottamuksen rakentaminen
- arvot ja tavoitteet näkyvillä
- tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi
- päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa: kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä
- huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen

Yhteistyö eri tahojen kanssa

- yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä
- yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä
- varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.
- yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään
- nelivuotisneuvolatarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio lapsesta
- perhekeskusmallimme perustuu verkostomaiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on yhdistää lasten ja perheiden palvelut yhdeksi matalan kynnyksen palvelukokonaisuudeksi
- lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, pidetään tiedonsiirtopalaveri

4. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määritettyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista, tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteuttamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman keskeisin osa on, miten pedagogiikka Isonkyrön varhaiskasvatuksessa toteutuu.

Pedagogisella varhaiskasvatuksella vastataan lasten hyvinvoinnista tukien kotona tehtävää vastuullista kasvatustyötä lasten etua kunnioittaen. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen toiminnan ydin, jota ei jäsennetä vanhojen toimintatapojen päälle, vaan avaamaan oven uudenlaiseen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin.

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden. Se toteutuu lasten ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa.

Kuvio 7. Oppiva ja hyvinvoiva lapsi

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.3), oppimiskäsitys (luku 2.5) ja niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet ovat suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohta on myös oppimisen alueet (luku 4.5). Laadukkaana pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 6). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin keskeinen menetelmä. Se on normi, jota kaikkien tulee noudattaa. Pedagoginen dokumentointi vaatii onnistuakseen suunnittelua, ajankäytön, ammattiroolien ja toimintarakenteiden tarkastelua ja kehittämistä. Havainnointi ja dokumentointi vaikuttavat siihen, mitä lasten kanssa tehdään ja miten oppimisympäristö ja toimintakulttuuri rakennetaan ja oppiminen ymmärretään.

Huoltajilla on aina oikeus tietää varhaiskasvatuksen tavoitteet ja menetelmät tavoitteiden toteuttamiseksi. Varhaiskasvatuspalveluiden ydinajatuksena on edistää jokaisen lapsen yksilöllistä oppimista, kehitystä ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan lapsen etu on ensisijainen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen riippumatta huoltajien mielipiteistä.

Lapset ja heidän huoltajansa otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun, kehittämisideoihin sekä arviointiin. Huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa päivittäin lapsille suunnattuun pedagogiseen sisältöön muun muassa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, vanhempainilloissa, tyytyväisyyskyselyn tai palautekyselyiden myötä, jolloin ne muodostuvat laadukkaaksi pedagogiikaksi sosiaalisten suhteiden verkostossa.

Kasvunkansio; jokaiselle lapselle kootaan oma kansio, jonne kerätään lapsen varhaiskasvatuksen ajalta lapselle merkityksellisiä ja hänen kasvuun kuvaavia töitä, valokuvia, kertomuksia sekä muistoja erilaisista tapahtumista. Jokaisen lapsen kansio on sisällöltään ja kooltaan erilainen, yksikölinen juuri hänenlaisensa.

4.3. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille ominaisia ja luontevia oppimisen tapoja. Lapset suunnittelevat yhdessä kasvattajien kanssa eri teemoja ja projekteja. Lapset harjoittelevat päivittäin pienryhmissä sosiaalisia taitoja, pukemista ja riisumista, hyviä tapoja, omasta hyvinvoinnista huolehtimista sekä siisteyteen ja omasta hygieniastaan huolehtimiseen liittyviä taitoja.

Pienryhmätoiminnalla turvataan lapsille mahdollisuus harjoitella turvallisesti yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja mm. erilaisten projektien kautta. Lapsiryhmän pedagoginen havainnointi auttaa kohdentamaan laaja-alaista oppimista tarpeen mukaan. Kasvattajalla tulee olla kyky huomioida lasten mielenkiinnonkohteet sekä herkkyykskaudet. Kasvattajien tehtävänä on ohjata lapsia kokeilemaan erilaisia työtapoja sekä pienryhmissä että itsenäisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja ihmettelemään ja vähitellen päättämään ja ratkomaan ongelmia yhdessä.

Kasvattajilta edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia ja havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuntaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen vaatii henkilöstöltä lasten tuntemusta ja sensitiivisyyttä.

Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa onnistumisen kokemuksia eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille. Lapset ovat mukana työtapojen suunnittelussa ja valinnassa omien edellytystensä mukaisesti. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä ja rohkeutta kokeilla ja kehittää niitä yhdessä lasten kanssa.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on lapsen perustarve ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapsi oppii leikkiessään, mutta oppiminen ei ole tietoista, vaan se on lapsen tapa hahmottaa maailmaa.

Leikkiminen on kokonaisvaltaista toimintaa, jonka avulla lapsi tutkii ja harjoittelee ympäröivän maailman hahmottamista. Leikissä lapsi oppii yhdistelemään asioita ja oivaltamaan syy- ja seuraussuhteita. Lapselle kasvaa kyky jakaa kokemuksia ja merkityksiä, joita opitaan leikissä osana yhteistyötaitoja. Leikki näkyy varhaiskasvatuksen kaikessa arjen pedagogiikassa. Se näkyy ympäristössä leikin hyväksymisenä; lasten leluille on varattu tilaa ja leikki saa jatkua tarpeiden mukaan lasten kanssa sovitusti.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana, siinä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Kasvattajien ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Henkilöstön tehtävänä

on turvata leikin edellytykset, inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee tukea lasten leikin kehittymistä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti ja ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Kasvattajan fyysinen ja psyykkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä ja kiusaamista.

Havainnoimalla ja dokumentoimalla leikkiä varhaiskasvatuksessa sekä keskustelemalla leikin merkityksestä lasten huoltajien kanssa voidaan laajentaa kasvattajien sekä huoltajien ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa. Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa kasvattajia ymmärtämään lasten leikkejä. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija.

4.5. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty yhdenmukaiseksi esiopetussuunnitelman perusteiden kanssa viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta

esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

4.5.1. Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7.4). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi toimii päivittäin erilaisissa tilanteissa sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 8. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin, sanattomiin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla päivittäisen arjen keskustelutilanteissa, leikeissä ja puuhissa. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa apuna käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa.

Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

4.5.2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai

tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu.

Käsityöllisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista.

Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvu ympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähte- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen**

ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä.

Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävään elämäntavan ylläpitämisestä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

4.5.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattua liikuntaa. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten

käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisestä kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoisista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

5. LAPSEN TUKI

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatusta Isonkyrön kunnassa. Varhaiserityiskasvatuksessa tavoitteena on tunnistaa tuen tarpeet lapsiryhmissä ja järjestää niiden perusteella tarkoituksenmukaista tukea mahdollisimman pian tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Tukitoimien tarkoituksena on edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäistä ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti ja huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi sekä omana itsenään että ryhmän jäsenenä. Pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään ensisijaisesti toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Isonkyrön varhaiskasvatuksessa ei ole tällä hetkellä erillisiä erityisryhmiä, mutta lapsella on myös oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä, jos hänen tuen tarpeensa sitä edellyttävät.

Mikäli tukitoimia tarvitaan samanaikaisesti useita ja niiden tarjoaminen vaatii erityisosaamista, on päiväkotiki parhaiten lapsen etua turvaava varhaiskasvatuspaikka. Päiväkodissa pystytään myös parhaiten takaamaan monialainen pedagoginen osaaminen.

Aloite tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, lapsen huoltajilta tai muilta asiantuntijoilta. Tuen saaminen ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa.

Tukitoimien suunnittelussa lähdetään aina liikkeelle lapsen vahvuuksista sekä oppimisen, kehityksen ja hyvinvointiin liittyvistä tarpeista, joiden pohjalta vastataan lapsen tuen tarpeisiin. Tukitoimet suunnitellaan tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä havainnointien pohjalta ja räätälöidään lapsiryhmälle sopivaksi. Kaikissa tukimuodoissa varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä ryhmässä käytössä olevat tukitoimet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi sekä nimetään toteutuksesta vastuussa olevat kasvattajat. Varhaiskasvatuksessa annettava tuki muodostaa joustavan jatkumon lapsen siirtyessä esiopetukseen ja myöhemmin perusopetukseen.

5.1. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa tukea tarjotaan eritasoisin tukimuodoin: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tällä varmistetaan, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Tuki koostuu yksilöllisistä, yhteisöllisistä sekä oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista.

Varhaiskasvatuksessa tuen järjestämistä ohjaavat pedagogiset, rakenteelliset sekä hoidolliset tuen muodot, joiden avulla ympäristöä mukautetaan niin, että jokainen lapsi pystyy osallistumaan toimintaan omista lähtökohdistaan käsin. Päivittäistä kasvatustoimintaa voidaan mukauttaa esimerkiksi pienryhmätoimintaa lisäämällä, eriyttämällä, joustavalla ryhmittelyllä, perustaitojen harjaannuttamisella sekä lapsen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistamisella. Tehostetun ja erityisen tuen piirissä oleva lapsi on huomioitava varhaiskasvatuksen henkilöstön mitoituksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä (kunta tai yksityinen palveluntuottaja) on vastuu huolehtia tuen järjestämisen käytännöistä, toimintatapojen järjestämisestä ja arvioinnista (Varhaiskasvatuslaki 15c§).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti toimintakauden aikana ja siihen kirjataan toimintakauden kuluessa tavoitteissa edistyminen.

Tarkemmin suunnitelma käydään läpi huoltajien ja varhaiskasvattajien kesken toimintakauden lopulla tai tarvittaessa lapsen tilanteen muuttuessa toimintakauden aikana. Tuen tarvetta arvioidaan ja mukautetaan molempiin suuntiin: vahvistaen tai vähentäen.

Pedagogiset tuen muodot

- Selkeän ennakoitavan päivärytmin luominen
- Veon konsultointi ja jaksottainen tuki
- Oppimisympäristöjen muokkaaminen
- Kuvien käyttö (mm. päiväjärjestyksen sanoittaminen kuvin, toiminnanohjaus)
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat
- Lapsikohtainen ohjaaminen
- Henkilöstön lisäkoulutus tarpeen mukaan
- Veon kanssa suunniteltujen erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttö
- Esteettömyys (käytännöt, jotka varmistavat että, lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaan)

Rakenteelliset tuen muodot

- Pienryhmätoiminta
- Henkilöstön mitoituksen tarkistaminen suhteessa lapsiryhmän kokoon
- Ryhmäavustajan tuki
- Henkilökohtainen avustaja

Hoidolliset tuen muodot

- Perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- Terveystieteelliset tarpeet (pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön antama konsultaatio
- Terapiat
- Yhteistyö lastenneuvolan ja perheneuvolan kanssa
- Kuntoutusohjaus
- Monialainen yhteistyö

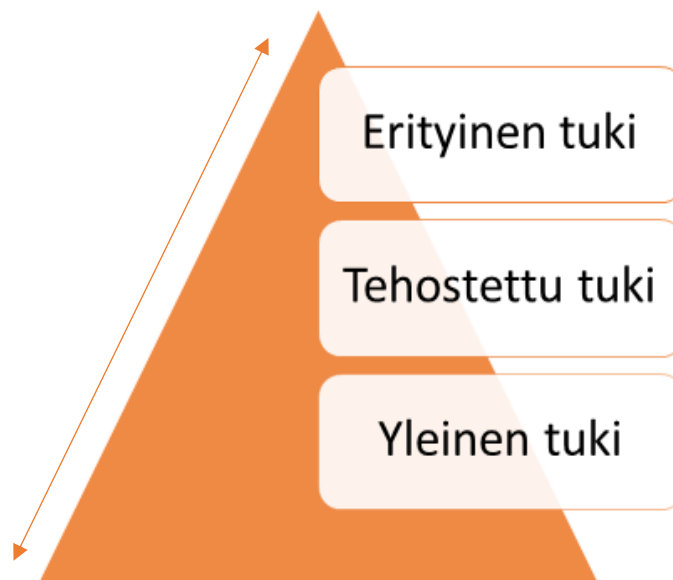
Kuvio 9. Tuen muodot varhaiskasvatuksessa

5.1.1. Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä ja sen toteutuksesta vastaa pääosin ryhmän oma henkilökunta VEO:n tukemana. Yleisen tuen tukitoimet ovat ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Se muodostuu yksittäisistä tuen muodoista ja on lyhytkestoisempaa sekä kestoaltaan kevyempää, verrattuna tehostettuun ja

erityiseen tukeen. Yleisen tuen suunnittelusta ja laadinnasta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, aluevastaava tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan/huoltajien kanssa. Tiedot kirjataan pedagogiseen arvioon ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Yleisen tuen suunnitelmassa yhdistyvät käytännön tasolla lapsen vahvuudet, mielipiteet ja tarpeet sekä huoltajien että varhaiskasvatuksen henkilökunnan havainnot ja näkemykset. Tukitoimia toteutettaessa tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle, ei lapselle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan toimintaa koskevat tavoitteet, menetelmät niiden toteuttamiseksi sekä toteuttamisesta vastuussa oleva toteuttaja/toteuttajat. VEO on mukana tukitoimien suunnittelussa. Tuki toteutuu lapsiryhmässä ja sen toteutuksesta vastaa pääosin ryhmän oma henkilökunta, VEO:n tukemana. Yleiseen tukeen kuuluu mm. oppimisympäristön muokkaaminen lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi, strukturoitu päiväjärjestys, joka tarkoittaa varhaiskasvatusyksikön säännöllistä ja toistuvaa pedagogisesti perusteltua suunnitelmaa päivän kulusta. Yleiseen tukeen mahdollisesti kuuluvista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista sekä apuvälineiden käytöstä tehdään hallinnollinen päätös. Päätöksen tekee pedagogiseen arvioon perustuen varhaiskasvatusjohtaja.

Kuvio 10. Tuki varhaiskasvatuksessa; tuen toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja sitä voidaan tehostaa tai purkaa tarpeen mukaan.

5.1.2. Tehostettu tuki

Jos yleisen tuen tukitoimet eivät riitä, tarvitaan yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltua tehostettua tukea. Tuki muodostuu säännöllisistä ja useista samanaikaisesti toteutettavista tuen muodoista. Yhteistyössä lapsen huoltajien, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan, ryhmän kasvattajien ja VEO:n kesken laaditaan pedagoginen arvio ja sen pohjalta varhaiskasvatusjohtaja tekee hallinnollisen päätöksen tuen antamisesta. Pedagogiseen arvioon kirjatut lapsen vahvuudet toiminnalle asetetut tavoitteet ja menetelmät niiden toteuttamiseksi kirjataan myös lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapselle on tehty tutkimuksia, ne otetaan huomioon suunnitelmaa laadittaessa. Tukitoimet tavoitteineen ja toteuttamisen käytäntöineen sekä tuen taso kirjataan lapsen sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan. Tehostettuun tukeen voi kuulua esim. pedagogisia, rakenteellisia tai hyvinvointia tukevia tukimuotoja. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava suunnitelmasta ilmenevien tukitoimien järjestämisestä käytännössä ja apuvälineiden hankkimisesta, jotka ovat välttämättömiä lapsen kehityksen ja varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta. Tukea tarjotaan niin kauan, kuin tarvetta sille ilmenee ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Tehostetun tuen päättymisestä tehdään pedagogiseen arvioon perustuen hallinnollinen päätös. Jos tukitoimia on jatkettava tai tukea tehostettava, laaditaan pedagoginen selvitys, jonka perusteella varhaiskasvatusjohtaja tekee päätöksen asiasta.

5.1.3. Erityinen tuki

Jos tuen tarve on jatkuvaa tai kokoaikaista, eivätkä yleisen tai tehostetun tuen tukitoimet ole riittäviä, on lapselle annettava yksilöllisesti suunniteltua erityistä tukea. Erityisen tuen antaminen ja sen myös sen päättäminen edellyttää aina hallinnollisen päätöksen tekemisen. Sen tekee varhaiskasvatusjohtaja, tuen toteuttamista varten laaditun pedagogisen selvityksen pohjalta. Erityisen tuen suunnitelmaan (osaksi lapsen VASUa) kirjataan lapsen vahvuudet, tavoitteet sekä tarvittavat tukitoimet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi käytännössä sekä vastuut tuen toteuttamiseksi. Käytettävissä olevat tuen muodot räätälöidään aina lapsen tarpeiden mukaan monialaisessa yhteistyössä huoltajien, kasvattajien sekä lapsen kuntoutukseen

osallistuvien muiden tahojen kanssa. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen muoto.

Lapsella on oikeus päästä suoraan erityisen tuen piiriin, eikä se edellytä aikaisempaa yleisen tai tehostetun tuen antamista eikä sen saaminen vaadi diagnoosia tai erikoissairaanhoidon lausuntoja (jos lausunto tai lausuntoja on, ne kirjataan lapsen suunnitelmaan ja otetaan huomioon tavoitteita asetettaessa ja menetelmiä sekä toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi mietittäessä). Erityistä tukea voidaan antaa vamman, sairauden, kehityksen viivästymän tai muun merkittävästi lapsen toimintakykyä alentavan oppimisen ja kehityksen tuen tarpeen vuoksi. Äkilliseen erityisen tuen tarpeeseen voi johtaa esim. onnettomuuden tai äkillisen vakavan sairastumisen seurauksena ilmennyt huomattavasti lisääntynyt tuen tarve. Lapsen tuen tarpeen mukaan varhaiskasvatukseen voi liittyä muita hyvinvoinnin tukemiseen liittyviä palveluja, kuten kuntoutusohjaus tai erilaiset terapiat.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa mietitään ja kirjataan myös suunnitelmaan, millaisista tukitoimista lapsi hyötyisi jatkossa esim. lapsen vaihtaessa varhaiskasvatusryhmää tai siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

Mahdollisesta pidennetystä oppivelvollisuudesta päätöksen tekee aina johtava rehtori lapselle laaditun varhaiskasvatussuunnitelman ja lausuntojen pohjalta.

Isossakyrössä varhennettua esiopetusta (5v.) on mahdollista käydä päiväkotiryhmässä. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkotiryhmässä, jos lapsi on tai hänet on siirretty erityisen tuen piiriin ennen esiopetuksen alkamista ja päiväkotiryhmä todetaan lapsen edun kannalta tarkoituksenmukaiseksi esiopetuspaikaksi.

Päiväkotiryhmässä esiopetuksen käyville lapsille tehdään esiopetusvuoden keväällä moniammatillinen arviointi, jossa selvitetään lapsen mahdollisuuksia siirtyä koulun yhteydessä toteutettavaan esiopetukseen tai perusopetuksen ensimmäiselle luokalle. Arviointia tehdään yhteistyössä lapsen huoltajien, varhaiskasvatuksen kasvattajien, VEO:n, koulun erityisopettajan sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Kouluvalmiuksia voidaan selvittää perusopetuksen erityisopettajan esikoulutestin tai psykologin tutkimuksen avulla.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, jos lapsella on tuen tarvetta. Yhteistyötä tehostetaan heti, jos lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai lapsen huoltajilla, kasvattajilla tai muilla asiantuntijoilla herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Tuen toteuttaminen ja tavoitteiden saavuttaminen onnistuu parhaiten tiiviillä yhteistyöllä, mutta lapsella on oikeus saada tukea kehitykseen ja oppimiseen, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Ennen monialaisen yhteistyön aloittamista keskustellaan asiasta lapsen huoltajan/huoltajien kanssa. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta on oleellista huomioida kaikki lapsen asioissa osallisena olevat viranomaistahot. Monialaiseen yhteistyöhön kuuluu myös konsultointi esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän tai erikoissairaanhoidon henkilöstön kanssa. Lapsi voi saada tukea myös muiden perhettä koskevien palveluiden kautta ja on tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. Isossakyrössä yhteistyö varhaiskasvatuksen, neuvolan, lääkärin, psykologin, perusturvan sosiaalityöntekijöiden sekä sosiaaliohjaajien ja perhetyöntekijöiden välillä toteutuu säännöllisesti kerran kuukaudessa.

Kuvio 11. Tuen polku varhaiskasvatuksessa

Nivelvaiheella on tärkeä tehtävä lapsen siirtyessä varhaiskasvatusyksiköstä toiseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Isonkyrön varhaiskasvatuksessa täytetään tiedonsiirtolomake yhteistyössä huoltajien kanssa. Siihen kootaan lasten huoltajien ja kasvattajien havainnot lasten kehityksestä ja oppimisesta sekä kotona että lapsiryhmässä. Lisäksi esiopetukseen siirtyvien lasten taidoista kerätään tietoa 5-vuotiaille suunnitellun taitokartoitus tehtävien avulla. Yhteenveto näistä siirretään yhteisessä tiedonsiirtopalaverissa esiopetuksesta vastaavan opettajan, koulun erityisopettajan sekä tarvittaessa koulupsykologin tietoon. Palaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksesta lapsen ryhmän kasvattaja/opettaja, aluevastaava sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja eli VEO.

Tiedonsiirron yhteydessä on johdonmukaisen jatkumon turvaamisen kannalta tärkeää toimittaa koulun esiopettajan ja erityisopettajan käyttöön lapsen oppimisen kannalta oleelliset asiakirjat, kuten mahdolliset lausunnot erilaisista tutkimuksista, joita lapselle on tehty.

6. VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoisen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Isonkyrön varhaiskasvatuksessa ei tällä hetkellä tarjota vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatuspalvelua.

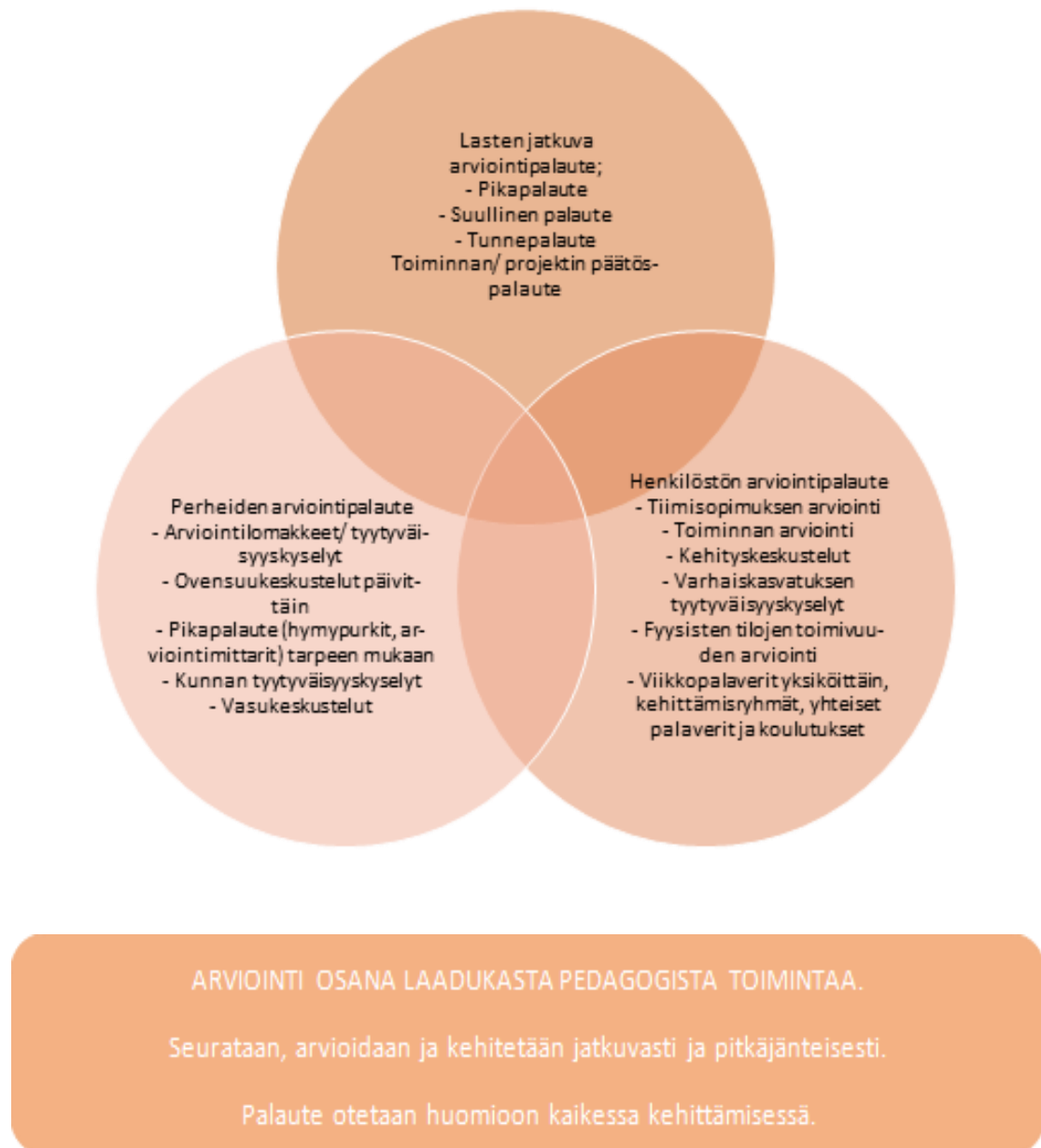
7. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Arviointi ei ole vain tiedon keräämistä, vaan prosessi, johon liittyy useita eri vaiheita. Arviointi on toiminnan läpisaattamista. Sen on oltava tavoitteellista, säännöllistä ja jatkuvaa. Tietoa kerätään eri tasoilta päivän eri tilanteista ja monipuolisesti sekä lapsilta huoltajilta että henkilöstöltä. Arviointitiedon avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esille kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö järjestää, seuraa ja arvioi varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen toteuttamista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen yksiköt keräävät toimintavuosittain palautteita omilla arviointi- / tyytyväisyyskyselyillä. Koko varhaiskasvatuksen arviointi- / tyytyväisyyskyselyt tehdään säännöllisesti kahden vuoden välein. Isonkyrön päättäjät ja huoltajat saavat tiedon varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja laadusta paikallisen päätöksenteon pöytäkirjoista, jotka ovat julkisesti nähtävillä.

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata varhaiskasvatuksen tarkoituksen toteuttamista, antaa tukea varhaiskasvatuksen kehittämiseen sekä edistää lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Tärkeintä arvioinnissa on ottaa huomioon, miten varhaiskasvatuksessa toteutuvat lasten oikeudet ja millaisilla edellytyksillä toteutusta voitaisiin parantaa.

Kuvio 13. Arvioinnin tasot varhaiskasvatuksessa

Laadun eri tasoja arvioidaan kunnassa erilaisin mittarein, barometreillä, kyselylomakkeilla ja äänestyksillä. Työn arviointi on jatkuva prosessi, joka on keskeinen osa varhaiskasvatusjohtamista ja kehittämistä Isossakyrössä. Lapsille ja huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin. Kohteena voi olla esimerkiksi henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ilmapiiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristö.

Varhaiskasvatuksessa arviointi kohdistuu varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen ja toimivuuteen. Varhaiskasvatushenkilökunta arvioi itseään, työpanostaan ja työtiimiään viikoittain. Henkilökunnan kanssa käydään kerran vuodessa kehityskeskustelut, jossa arvioidaan omaa työtä, esimiehen työskentelyä ja koko työympäristöä. Keskustelun tavoitteena on nostaa esiin kunkin työntekijän ammatillinen kehittyminen, koulutustarpeet sekä koko työyhteisön kehittämistarpeet.

Huoltajat ja lapset arvioivat henkilökunnan työtä säännöllisesti toteutettavan asiakaspalautekyselyn avulla, kyselyn koonti julkaistaan kasvattajien palaverissa. Lapset osallistuvat arviointiin, heitä kuullaan ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön. Kasvattajien havainnoinnin kautta toiminnan sisältö kohdentuu lapsiryhmän toiveisiin ja tarpeisiin. Lisäksi päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa ovat osa toiminnan arviointia.

Arvioinnilla mitataan varhaiskasvatuksen laatua ja toiminnan kehittämistä. Arvioinnissa esiin nousseita kehitettäviä osa-alueita tutkitaan tarpeen mukaan yksiköittäin tai kuntatasolla. Arviointikeskusteluissa pohditaan esimerkiksi, miten arvot ja teot vastaavat toteutuksessa toisiaan. Arvioinnin avulla määritetään, miten asetetut tavoitteet on saavutettu sekä tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita.

Isonkyrön paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa kehitetään säännöllisesti ja tarvittaessa. Varhaiskasvatushenkilöstö veloitetaan sitoutumaan edellä mainittuihin työtapoihin ja tuleviin varhaiskasvatustyötä koskettaviin päätöksiin.

7.1. Unicef – Lapsi ystävällinen kunta

Isonkyrön kunta on hakenut ja tullut valituksi mukaan kansalliseen Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin, joka perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Lapsiystävällinen kunta mallin kehittämistyöstä vastaa monialainen koordinaatioryhmä. Tämän mallin käyttöönotto auttaa kuntaamme tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja lasten arjen palveluissa ja kunnan hallinnossa. Lapsiystävällinen kunta -malli ja kehittämistyö on koko kunnan yhteinen tavoite. Malli on kunnille tarkoitettu työväline, jonka käyttöön ovat sitoutuneet kunnan johto, kaikki kunnan toimialat, päätöksentekijät, kolmas sektori ja kuntalaiset. Se auttaa kuntia edistämään erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten

oikeuksien toteutumista. Mallin mukaisesti lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi kuntamme mallissa halutaan edistää tunne- ja vuorovaikutustaitoja lasten kasvuympäristöissä. Isonkyrön kunnan varhaiskasvatussuunnitelma itsessään ohjaa lapsen oikeuksien toteuttamista käytännön tasolla ja on sitoutunut Unicef -Lapsiystävällisen kunta mallin tavoitteisiin ja lapsivaikutusten arviointiin.

Varhaiskasvatussuunnitelma kunnioittaa lapsen oikeuksia sanoittamalla niitä ja viemällä niitä käytäntöön. Varhaiskasvatussuunnitelmassa toteutuu lapsen osallistaminen, huomioon ottaminen, kielen kehitys, kasvun ja kehityksen tukeminen eri osa-alueilla. Lasten mielipiteet otetaan huomioon ja lapset saavat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin oman iän ja kehitystason mukaisesti, tasa-arvo huomioiden.

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden mukaisesti lapsivaikutusten arviointi on osa sujuvaa varhaiskasvatuksen arkea. Lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet muodostavat perustan arvioinnille. Arviointi kuuluu olennaisena osana lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa. Lapsivaikutusten arvioinnilla saadaan tietoa päätöksenteolle sekä sen arvioinnille. Arvioinnissa selvitetään eri vaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.

Kuntamme lapsivaikutusten arviointia kehitetään Unicef- mallin lisäksi osana varhaiskasvatuksen hankkeita (esim. laadun, arvioinnin ja johtamisen kehittämishanke 2022-2023).

"Yhteiseen ihmettelyyn perustuva vuorovaikutus antaa tilaa moniäänisyydelle, lasten ja kasvattajien maailmojen kohtaamiselle."